

УДК 347

DOI [https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-3\(35\)-16-20](https://doi.org/10.32689/2617-9660-2025-3(35)-16-20)**Стрельбицька Лілія Миколаївна,**

доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, професор кафедри цивільно-правових відносин Національної академії Служби безпеки України, вул. Михайла Мксимовича, 22, м. Київ, 03022; lilliastrrel@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2339-9088>

Заросило Володимир Олексійович,

доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності Навчально-наукового інституту права імені князя Володимира Великого ПрАТ «ВНЗ «Міжрегіональна Академія управління персоналом», вул. Фрометівська, 2, м. Київ, 03039; <https://orcid.org/0000-0001-6935-5449>

Присташ Степан Степанович,

аспірант відділу аспірантури і докторантури Національної академії Служби безпеки України, вул. М. Максимовича, 22, Київ, Україна, 03022; prystash2014@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0000-6239-9254>

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАННЯ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ЗОЛOTOВАЛЮТНИМИ РЕЗЕРВАМИ УКРАЇНИ І ВИКОРИСТАННЯ OSINT

Анотація. У статті досліджуються ключові аспекти правового регулювання віртуальних активів в Україні на перетині площин приватного і публічного права. Автори наукової розвідки акцентують увагу на сучасних викликах, пов'язаних із розширенням сфери використання віртуальних активів, зокрема в контексті законодавчої ініціативи щодо включення їх до складу золотовалютних резервів держави. Поштовхом для здійснення дослідження та вивчення перспектив визнання віртуальних активів елементом національної фінансової системи України стало оприлюднення інформації про створення національного резерву біткоїна у США. Розвідка окреслює проблематику інтеграції віртуальних активів у правове поле публічного управління, враховуючи те, що віртуальні активи вже мають чіткий правовий статус у межах цивільного законодавства (приватного права). Автори дослідження звертаються до аналізу приватно-правової природи віртуальних активів, які наразі у вітчизняному законодавстві визнаються цифровими речами, а також співставляють специфічні ознаки віртуальних активів з визначальними для міжнародних резервів критеріями. Особливу увагу приділено оцінці їх ліквідності, захищеності та ризиковості з урахуванням вимог, що пред'являються до золотовалютних резервів. За результатами розвідки визначено, що хоча цифрові активи є перспективним об'єктом для державних фінансів, їх виведення в площину публічного права потребує ретельного правового опрацювання і формування нового нормативного підходу.

Ключові слова: віртуальні активи, цифрова річ, приватне право, цивільне законодавство, публічне право, OSINT, золотовалютний резерв.

Strelbytska Lilia Mykolaivna,

Doctor of Law, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine, Professor at the Department of Civil Legal Relations of the National Academy of the Security Service of Ukraine, 22, Mykhaylo Mksymovicha Str., Kyiv, Ukraine, 03022; lilliastrrel@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2339-9088>

Zarosylo Volodymyr Oleksiyovych,

Doctor of Law, Professor, The Head of the Department of Law Enforcement and Anti-corruption Activities Educational and Scientific Institute of Law named after Volodymyr Veliky of the Interregional Academy of Personnel Management, 2, Frometivska Str., Kyiv, 03039; <https://orcid.org/0000-0001-6935-5449>

Prystash Stepan Stepanovych,

Postgraduate Student at the Department of Postgraduate and Doctoral Studies National Academy of the Security Service of Ukraine, 22, Mykhaylo Mksymovicha Str., Kyiv, Ukraine, 03022; prystash2014@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0000-6239-9254>

ON THE ISSUE OF RECOGNIZING VIRTUAL ASSETS AS FOREIGN EXCHANGE RESERVES OF UKRAINE

Abstract. *The article explores key aspects of the legal regulation of virtual assets in Ukraine at the intersection of private and public law. The authors focuses on the contemporary challenges associated with the expanding use of virtual assets, particularly in the context of legislative initiatives aimed at including them in the state's foreign exchange reserves. The impetus for this research and the examination of prospects for recognizing virtual assets as a component of Ukraine's national financial system was the announcement of the creation of a national Bitcoin reserve in the United States. The study outlines the issues surrounding the integration of virtual assets into the legal framework of public governance, considering that virtual assets already have a clear legal status under civil legislation (private law). The authors analyzes the private-law nature of virtual assets, which are currently recognized in national legislation as digital things, and compares their specific characteristics with the key criteria for international reserves. Special attention is given to evaluating their liquidity, security, and risk levels in light of the requirements for foreign exchange reserves. The study concludes that although digital assets are a promising object for public finance, their transition into the realm of public law requires thorough legal elaboration and the development of a new regulatory approach.*

Key words: *virtual assets, digital thing, private law, civil legislation, public law, foreign exchange reserve.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Попри щоденні виклики, з якими Україна вимушена стикатися в умовах повномасштабного вторгнення росії, країна є піонером у багатьох сферах, що забезпечують комфортне та врегульоване життя свого населення. Постійно утримуючи планку першості серед інших цифрових держав, виконавча та законодавча гілки влади максимально швидко адаптують вітчизняне законодавство до запитів та потреб суспільства.

Це, зокрема, стосується законодавства у сфері обігу віртуальних активів, що має на меті правове регулювання їх обігу та захист учасників ринку віртуальних активів від правопорушень, що посягають на їх права.

Попри те, що віртуальні активи в Україні є суб'єктами цивільного права, фактична сфера їх використання розширює правові горизонти їх обігу. До прикладу, за ініціативи Президента України з початком повномасштабного вторгнення було засновано благодійну фандрейзингову платформу «United 24», яка надавала можливість вносити благодійні внески на користь держави України в тому числі й у формі віртуальних активів.

Останні законодавчі ініціативи покликані ввести у правове поле й інші можливості використання віртуальних активів державою. Зокрема, нещодавно на розгляд Верховної Ради України було подано законопроект щодо внесення

віртуальних активів до переліку міжнародних (золотовалютних) резервів України. Цей крок є досить прогресивним, проте відкриває площину для дискусій у правовому полі стосовно того, як вплине на можливості використання віртуальних активів його обіг в умовах публічного права та якими будуть ключові обмеження, з якими зіштовхнеться ця цифрова річ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор, виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Питання функціонування віртуальних активів у цивільно-правовій площині привертає все більше уваги вітчизняних правознавців. Поки поняття «віртуальний актив» не закріпилося в українському законодавстві, студії на цю тему балансували між аналізом властивостей віртуальних активів у правовому полі та їх технічних характеристик (зокрема праця Ю. Когути «Технології блокчейн та криптовалюта. Ризики та кібербезпека»). Згодом, після напрацювання певного понятійного апарату та його закріплення в окремих нормативно-правових актах цивільного права, фокус уваги українських дослідників змістився на вивчення природи віртуальних активів та специфіки правових відносин, предметом яких вони виступають, що, головним чином, зустрічаємо у публікаціях К. Некіт, В. Яроцького, С. Грицяя, О. Починка та багатьох інших науковців.

Проте з кожним днем можливості застосування віртуальних активів зростають, а тому розширюються і горизонти теоретичного вивчення їх практичного використання у різних сферах. Що більш важливо – такі дослідження дедалі частіше потребують мультидисциплінарного підходу.

Формулювання цілей статті. Метою пропонованого дослідження є виокремлення проблемних питань та перспектив використання віртуальних активів на перетині двох юридичних площин: приватного та публічного права.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У березні 2025 р. Президент США Д. Трамп підписав указ про створення національного резерву біткоїна та інших криптовалют. Указ передбачає, що федеральні агенства розроблять «бюджетно-нейтральні» стратегії купівлі криптовалют, і ці активи стануть «цифровим Форт-Ноксом» (прим. Форт-Нокс – фортеця у штаті Кентуккі, де, окрім США, зберігають свої золотовалютні запаси ще 60 країн світу) Сполучених Штатів [7].

Невдовзі, у червні 2025 р. українські законодавці запропонували внести зміни до Закону України «Про Національний банк України» (законопроект № 13356), аби додати віртуальні активи до переліку міжнародно визнаних резервних активів, що можуть включатися до золотовалютного резерву, і, відповідно, розширити перелік способів його поповнення шляхом купівлі віртуальних активів, отриманням доходів у віртуальних активах, а також залучення НБУ віртуальних активів від міжнародних фінансових організацій, центральних банків іноземних держав та інших кредиторів [5].

Слід зауважити, що відповідно до пункту 6 чинного Положення «Про політику управління міжнародними (золотовалютними) резервами України, міжнародні резерви складають монетарне золото; СПЗ; резервна позиція в МВФ; іноземна валюта у вигляді банкнот і монет або кошти на рахунках за кордоном; цінні папери (крім акцій), що оплачуються в резервній валюті; будь-які інші міжнародно визнані резервні активи за умови забезпечення їх надійності та ліквідності [3].

Наразі законопроект опрацьовується в комітеті, проте коментуючи згадану законодавчу ініціативу, С. Ніколайчук, перший заступник голови НБУ, зазначив, що включення віртуальних активів до міжнародних резервів є передчасним рішенням, оскільки «переважна більшість криптовалют залишається високоризиковим активом, тоді як ключовим принципом управління міжнародними резервами є безпечність» [1].

Окрім цього, аналізуючи міжнародний досвід, посадовець, зокрема, зазначає, що «Європейський центральний банк має досить чітку позицію – він вважає неприпустимим включення криптоактивів до резервів центробанків країн ЄС», підкреслюючи, що резерви повинні бути «ліквідними, безпечними та захищеними» [1].

Безумовно, наразі законодавство у сфері віртуальних активів в Україні перебуває на етапі становлення, а профільний Закон ще не набув чинності. Проте реалії розвитку і становлення ринку віртуальних активів в Україні дозволяють спростувати тезу про те, що віртуальні активи не відповідають критеріям захисту та безпеки. Віртуальні активи є безпечними та захищеними за своєю природою, оскільки саме технологія блокчейн, що лежить в основі утворення більшості віртуальних активів, гарантує високий ступінь захисту персональних даних, а вітчизняна судова практика останніх років демонструє те, що навіть у випадку скоєння правопорушень у сфері обігу віртуальних активів, правоохоронній системі все частіше вдається вибудувати механізми щодо притягнення правопорушників до відповідальності.

Нещодавні зміни, внесені до Цивільного кодексу України дають нам можливість розглядати віртуальний актив як цифрову річ – благо, що має майнову цінність і створюється та існує виключно у цифровому середовищі [8]. Таким чином, віртуальний актив став повноцінним об'єктом цивільно-правових відносин, що є маркером, за винятком деяких обмежень, його ліквідності.

З точки зору цивільного права, віртуальні активи можуть виступати предметом майнових договорів, відповідно ліквідність віртуальних активів виявляється у можливості їх обміну на інші віртуальні активи або валютні цінності [2].

Звернемось й до інших специфічних ознак, якими наділені віртуальні активи, як складова цифрових речей. Правознавець Є. Савченко окреслює основні з них, зокрема: нематеріальність, стійкість і визначеність (цифрові речі як сукупність даних мають стійкий незмінюваний характер); економічна цінність (цифрові речі мають комерційну цінність, яка визначається попитом на них); відчужуваність; виключність (можливість контролю в певний момент часу лише однією особою – не беручи до уваги в цьому випадку провайдерів та операторів платформ, на яких розташовані такі об'єкти); неможливість або обмежена можливість копіювання; абсолютний характер (найповніша влада стосовно таких речей зосереджена в руках їх власника, який може усунути від посягань на них усіх тре-

тих осіб і створювати в рамках належного йому права власності більш вузькі права); можливість знищення [6, с. 147].

Оскільки віртуальний актив є об'єктом цивільного (приватного) права, важливо розглянути правові наслідки та специфіку правових відносин, що можуть виникнути у результаті накладених спеціальним публічно-правовим режимом обмежень.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про віртуальні активи», право власності на віртуальний актив включає право володіти, користуватися та розпоряджатися ним на свій розсуд, якщо це не суперечить закону, зокрема шляхом передачі права власності на віртуальний актив [2].

Проте ліквідність віртуальних активів та право їх вільного відчуження, що передбачаються Законом «Про віртуальні активи», у випадку функціонування у правовому режимі золотовалютних резервів України підпадають під обтяження спеціального правового режиму.

Зокрема, власник віртуального активу у такому правовому режимі – держава в особі Національного банку України, – буде фактично обмежений у праві вільного відчуження та набуття права власності на віртуальні активи, оскільки, система управління ризиками, передбачена Положенням «Про політику управління міжнародними (золотовалютними) резервами України», окреслює перелік основних резервних валют та встановлення лімітів відкритих валютних позицій Національного банку, а також визначає перелік прийнятних фінансових інструментів, що відповідають критеріям захищеності та ліквідності [3].

Повертаючись до питання ліквідності, відповідно до Положення «Про політику управління міжнародними (золотовалютними) резервами України», міжнародні резерви повинні бути захищеними, швидко реалізованими та мінімально ризиковими [3]. Таким чином, напрацювання механізмів інвестування Національного банку України у віртуальні активи полягатиме у пошуку існуючих віртуальних активів та їх аналізі на предмет волатильності. Це становить одну із ключових відмінностей в контексті розгляду віртуальних активів як об'єкта приватного права, де суб'єкт має можливість використовувати їх з метою примноження власного капіталу і отримання прибутку, інвестицій тощо. Якщо віртуальні активи почнуть працювати у правовому режимі золотовалютних резервів, покликаних перш за все слугувати механізмом макроекономічної стабільності і фінансової безпеки України, комерційну можливість їх використання буде обмежено.

Окрім цього, у статті 48 Закону України «Про Національний банк України» законодавець чітко окреслив й заборони щодо використання золотовалютних резервів. Зокрема, використання міжнародних резервів не допускається для надання кредитів, гарантій та інших зобов'язань резидентам; надання гарантій нерезидентам, крім використання їх для забезпечення виконання зобов'язань за власними операціями Національного банку; забезпечення виконання зобов'язань за операціями третіх осіб [4].

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Таким чином, після внесення змін до Цивільного кодексу України в частині, що дозволяє розглядати віртуальний актив цифровою річчю, віртуальний актив став повноцінним суб'єктом приватно-правових відносин. Наразі законодавець дозволяє володіти, користуватися та розпоряджатися віртуальними активами у будь-який спосіб, що дозволений вітчизняним законодавством, тобто забезпечується вільний їх обіг. Проте, як бачимо, у випадку виходу віртуальних активів у площину публічного права за рахунок їх визначення золотовалютним резервом, їх обіг буде обмеженим, оскільки об'єкт таких правовідносин – держава в особі Національного банку України не матиме можливості вільно набувати права власності та відчужувати віртуальні активи.

Перспективним напрямком дослідження окресленого питання є його порівняльний аналіз у розрізі європейського законодавства у сфері обігу віртуальних активів, враховуючи євроінтеграційний рух України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ми інвестиційних порад не даємо. Крім того, що варто довіряти політиці НБУ і національній валюті – Ніколайчук. *Interfax*, 2025. URL: <https://interfax.com.ua/news/interview/1101271.html> (дата доступу: 05.09.2025)
2. Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 р. № 2047-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 05.09.2025).
3. Про затвердження Положення про політику управління міжнародними (золотовалютними) резервами України : Рішення Правління Національного банку України від 26.04.2018 р. №229-рш. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr229500-18#Text> (дата доступу: 05.09.2025)
4. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. №679-XIV. Дата оновлення: 28.08.2025 р. Відомості Верховної Ради України, 1999. № 29, Ст. 238.

5. Проект Закону про внесення змін до Закону України «Про Національний банк України» щодо включення віртуальних активів до золотовалютних резервів України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56556> (дата доступу: 05.09.2025)
6. Савченко Є. Віртуальні активи: нематеріальні блага чи окремі об'єкти цивільних прав? *Юридичний вісник*, 2023. № 6. С. 301–310. URL: <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.37>
7. Трамп підписав указ про створення крипторезерву США. *Фінансовий клуб*, 2025. URL: <https://finclub.net/news/tramp-pidpysav-ukaz-pro-stvorennia-kryptorezervu-ssha.html> (дата доступу: 05.09.2025)
8. Цивільний кодекс України : Закон України від 10.01.2025 р. № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356

REFERENCES:

1. Nikolaichuk, S. (2025). My investytsiinykh porad ne daiemo. Krim toho, shcho varto doviriaty politytsi NBU i natsionalnii valiuti – Nikolaichuk [We do not provide investment advice. Except that it is worth trusting the NBU's policy and the national currency – Nikolaichuk]. *Interfax – Interfax*. Retrieved from: <https://interfax.com.ua/news/inter-view/1101271.html> [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine (2022). Zakon Ukrainy Pro virtualni aktyvy : vid 17.02.2022 roku № 2047-IX [Law of Ukraine on Virtual Assets from February 17 2022, № 2047-IX]. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> [in Ukrainian].
3. National Bank of Ukraine (2018). Pro zatverdzhennia Polozhennia pro polityku upravlinnia mizhnarodnymi (zolotovaliutnymi) rezervamy Ukrainy : Rishennia Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy vid 26.04.2018 r. № 229-rsh [On approval of the Regulation on the policy of managing Ukraine's in-

- ternational (foreign exchange) reserves: Decision of the Board of the National Bank of Ukraine from April 26, 2018 № 229-rsh]. *Pravlinnia Natsionalnoho banku Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/vr229500-18#Text> [in Ukrainian].
4. Verkhovna Rada of Ukraine (1999). Pro Natsionalnyi bank Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 20.05.1999 r. № 679-XIV [On the National Bank of Ukraine: Law of Ukraine of May 20, 1999 № 679-XIV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine (2025). Proekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro Natsionalnyi bank Ukrainy» shchodo vkluchennia virtualnykh aktyviv do zolotovaliutnykh rezerviv Ukrainy [Draft law on amendments to the Law of Ukraine «On the National Bank of Ukraine» regarding the inclusion of virtual assets into Ukraine's foreign exchange reserves]. Retrieved from: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/56556> [in Ukrainian].
6. Savchenko, Ye. (2023). Virtualni aktyvy: nematerialni blaha chy okremi obiekty tsyvilnykh prav? [Virtual assets: intangible goods or distinct objects of civil rights?]. *Yurydychnyy visnyk – Law Herald*, 301-310. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/yuv.v6.2023.37> [in Ukrainian].
7. Tramp pidpysav ukaz pro stvorennia kryptorezervu SShA [Trump signed an executive order creating a U.S. crypto reserve]. *Finansovyi klub*, 2025. Retrieved from: <https://finclub.net/news/tramp-pidpysav-ukaz-pro-stvorennia-kryptorezervu-ssha.html> [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada of Ukraine (2003). Tsyvilnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 10.01.2025 r. № 435-IV [Civil Code of Ukraine: Law of Ukraine of January 10, 2025 № 435-IV]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy* [in Ukrainian].

Дата надходження статті: 25.09.2025

Дата прийняття статті: 15.10.2025

Опубліковано: 04.12.2025